Risale-i Nur; Emanet-i Kübra

Emanet, “sonradan alınmak üzere, bir kimseye saklaması ve koruması için verilen şey” anlamına gelmektedir. Hukuksal olarak ise, temel bir kısım kaidelerle çerçevesi belirlenmiş bir sözleşme mahiyetini taşımaktadır. Örneğin, bu sözleşmeyi yapan kimse, emaneti güvenli bir yerde saklamak mecburiyetindedir. Emanet sahibinin izni haricinde kullanması mümkün değildir. Emanet sahibi, istediği an verdiği emaneti geri alma hakkına sahiptir. Burada sayılan kaidelere uyulması, emanet sahibinin güvenini sağlayacaktır.

Cenab-ı Hak, Kur’an-ı Kerim’de “Biz emaneti göklere, yere ve dağlara arz ettik. Hepsi de onu yüklenmeye yanaşmadılar ve ondan korktular. İnsan ise onu yüklendi. Gerçekten insan çok zalim, çok cahildir” demektedir.1 Peki, insana verilen emanetten kastedilen nedir? Bu emaneti göklerin, yerin ve dağların yüklenmekten çekinmeleri, hatta korkmaları ne demektir? İnsan böyle bir emaneti niçin almıştır ve nasıl çok zalim, çok cahil bir konuma düşmüştür? Bütün bu soruların cevaplarını bulabildiğimiz ölçüde, emanet-i kübra meselesinin anlamak yolunda o kadar ilerlemiş olacağız. Öyle ise ilk olarak, birinci sorunun cevabını araştırmakla işe başlayalım.

Cenab-ı Hak, insana emanet olarak hayatıyla birlikte, beden, ruh, kalb ve bunların içinde göz, dil, akıl ve hayal gibi zahiri ve batini duyguları vermiştir.2 Bütün bunların Allah tarafından emanet olarak verildiğinin en açık delili, eşsiz bir kıymette olmalarıyla beraber, insanın elinde onları hazır bulmasıdır. Hatta bu duyularından ve cihazlarından herhangi biri fonksiyonunu kaybederse, onu geri kazanabilmek için, elinde bulunan bütün malını ve servetini harcasa yine yetmeyecektir. Mesela, gözleri görmeyen bir insanın, dünya kadar bir serveti olsa, görebilmek için hepsini feda etmekten geri durmayacağı yaşanmakta olan bir gerçektir. Ayrıca madem ki, istisnasız her insan, ya hastalık ve musibetlerle veya ölüm hakikatiyle, hiç beklemediği bir vakitte sahip olduğu her şeyden mecburen ayrılmaktadır. Öyle ise, paha biçilmez değerdeki bu cihazların, kendi malı olması mümkün değildir, belki başka birisi tarafından ona verilmiş emanetlerdir.

Bununla birlikte; insanın “bedenim, gözüm, kulağım, hislerim, düşüncelerim, sözlerim” diye sahiplendiği en basit şeylerde dahi, her şeyiyle gerçek manada tasarruf edememesi, onların kendi malı olmadığının başka bir delilidir. İnsan, günlük hayatında en çok yaptığı yemek, içmek, konuşmak ve düşünmek gibi işlerinin binde birine bile şuuruyla hakim olamamaktadır. Hatta denilebilir ki, kendi üzerine düşen kısım, sadece, “o işi yapmayı istemekle” sınırlı kalmaktadır.3

Örnek vermek gerekirse; insan, düşünmek istediği zaman, manaların kalpten çıkması, hayalde şekil giydirilmesi, hafızaya kaydedilmesi ve özelliklerine göre zihinde sınıflandırılması, ihtiyaç anında hemen bilgilerin hafızadan çıkarılması gibi birçok karmaşık işlere kesinlikle müdahale edememektedir. Aynı şekilde yemek, içmek gibi ihtiyaçlarını giderirken de kendisine düşen vazife çok dar bir dairededir. Bir nimetin yeryüzü mutfağında pişirilmesinden sofrasına gelmesine kadar hiçbir olaya karışamadığı gibi; ağızdan sonraki sindirimin merhaleleri ile birlikte, bedenin beslenmesi için gerçekleşen birçok faaliyetlerden en küçüğüne bile müdahale edememektedir. Yani, insanın vazifesi yalnızca, nimeti ağzına götürmeyi istemekten ibarettir. Hatta, elini ağzına götürmesi esnasında kasların ve kemiklerin hareketleri ve hareketin gerçekleşmesi için hücrelerde enerjinin üretilmesi gibi sayısız işten haberinin dahi olmaması, hiçbir şeyin gerçek sahibi olmadığını ve hiçbir şeyde hakiki manada tasarruf edemediğini göstermektedir.

Güzelliğin bütün mertebelerini ayırt eden insanın gözü, lezzetlerin her çeşidini seçebilen insanın tatma duyusu ve hakikatlerin en ince, en derin noktalarına nüfuz edebilen insanın aklı gibi cihazları, hayvanlara verilen göz, dil ve akıldan yüz derece daha fazla gelişmiş bir mertebededir.4 Madem ki, insana bu kadar harika cihazlar verilmiştir. Öyle ise, ondan yapması beklenilen çok büyük bir vazife vardır. Dolayısıyla, insana verilen emanetin büyüklüğü derecesinde sorumluluğu da artmıştır. Eğer insan, kendisine verilen emaneti, veriliş maksadına uygun bir tarzda kullanırsa, elindeki cihazların kıymetlerini artırmış olur. Aksini yaparsa, hem değerini düşürür, hem de emanete hıyanet cezasını çeker. Örneğin göz, kainat kütüphanesindeki kitapları okuyup inceleyebilen profesör ünvanlı bir milli eğitim bakanı gibi; dil, yeryüzü sofrasındaki rahmet hazinelerini teftiş eden sağlık bakanı gibi, Cenab-ı Hakkın huzurunda çok yüksek bir dereceye çıkabilirler. Kazandıkları makamların yüksekliği miktarınca, nihayetsiz ücretlere ve rütbelere de ulaşabilirler.

İnsana verilen emanetin birçok yönlerinden birisi, belki de sorumluluk cihetiyle en büyüğü “ene” namıyla, onun nefsine takılan benliktir. Ene, öyle bir özelliğe sahiptir ki, Cenab-ı Hakkın isimlerinin ve sıfatlarının her türlü hakikatlerini gösterecek örnekler ve işaretler kendisinde mevcuttur. İnsan; sınırlı ilmiyle Cenab-ı Hakkın Alim ismini, geçici hayatıyla hayat sıfatını ve evini idare etmesiyle kainatı zerreden galaksilere kadar mükemmel bir düzen ve denge içinde idare eden Allah’ın Rububiyetini anlayabilmektedir. Fakat, bu vazifesini yapması esnasında, göklerin ve yerin korktuğu farazi bir şirki üzerinde taşımaktadır. Çünkü, insan Allah’ın isim ve sıfatlarını anlayabilmesi için, kendinde bir tasdik edici görmesi gerekir. İşte, ene bunu sağlamaktadır. Fakat insan; “ene”sinin cüz’i ölçüleriyle hakikatleri anladıktan sonra, kendindeki bu özelliklerin Allah’dan geldiğini, aslında kendisinde bulunan hiçbir şeye hakiki sahip olmadığını bilerek, enaniyetinden vazgeçmesi gerekmektedir. İşte, kendisine verilen emanete hürmet etmek ve hıyanet etmekten kurtulmak, ancak böyle mümkündür.5

En büyük emanetin insana verilmesi, ona büyük bir şeref ve makam kazandırmıştır. Öyle ki, yaptığı vazifenin büyüklüğü sebebiyle, yeryüzünün halifesi ünvanını kazanmıştır. Hilafet davasında yer ile gökler ve dağlar, vazifenin büyüklüğü ve ağırlığı sebebiyle aciz kalmışlardır.6 Yani, bir manada o cansız varlıkların şuurlu temsilcileri olan melekler bile, böyle büyük bir görevin altından kalkabilecek istidada sahip olmadıklarını, Hz. Adem’e (a.s.m.) secde etmeleriyle tasdik etmişlerdir.7 İnsan, Allah’ın bütün isimlerini bilmesi sebebiyle hilafete layık olmuş ve bu en büyük emaneti kaldırabilecek istidatta yaratıldığını kanıtlamıştır. Günümüzün teknolojik ve bilimsel gelişmeleri, insanoğlunun hilafete ne kadar layık olduğunu açıkça ispat etmektedir.

İnsana verilen emanetin büyüklüğü nispetinde ücreti de yüksektir. Eğer, kendisine verilen emaneti, Cenab-ı Hakk’ın rızası dairesinde muhafaza eder ve O’nun izin verdiği dairede kullanırsa beş derece kâr içinde kâr etmektedir. Bu kârların birincisi, eline emanet olarak verilen çok kıymetli malını ve hayatını yok olmaktan kurtarıp cennette ebedi olarak geri alma hakkı kazanır. İkincisi, Cenab-ı Hakk’ın rızasını ve yakınlığını kazanarak, saltanat merkezi olan cennetine girme şerefine nail olur. Üçüncüsü, kendisine emanet olarak verilen cihazların kıymetleri binlerce derece artar. Dördüncüsü, hayatın ağır yükü altındaki sıkıntılardan, elemlerden kurtulur ve hem dünyada hem de ahirette rahat yaşamak mutluluğuna kavuşur. Beşincisi ise, dünyaya ait hiçbir şeyin fayda vermediği kabirden sonraki ahiret alemlerinde, en muhtaç olduğu bir zamanda, Cennet nimetleri şeklinde yüksek bir ücrete sahip olur. Emaneti doğru kullanmazsa, yani

“hıyanet” ederse, bütün bu kârları kaybetmekle beraber, beş derece zarar içinde zarara düşecektir.8

Netice olarak; Allah’ın emanetini geri alacağı zamana kadar emanette emin olabilmek için, O’na hakiki kul ve “asker” olma bilincini her an taşımak gerekmektedir. Yani bir asker gibi, Allah’ın emri ile hareket etmeli, izin dairesinin dışına çıkmamalı ve kusur işleyince, derhal “özür dileyip” bağışlanmayı ümit etmelidir.

Dipnotlar:
1. Ahzab Sûresi: 33/72
2. Sözler, s. 31
3. Mesnevi-i Nuriye, s. 57
4. Sözler, s. 294
5. A.g.e., 495
6. A.g.e., 238
7. İşârâtü’l-İ’caz, s. 259
8. Sözler, s. 32